

dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu ol!

Dil ve Anlatım

FİİLİMSİLER (EYLEMSİLER)

İSİM FİİLLER

Lokantada yemek kalmamış.

Bunları yemek zorunda mıyım?

Şu güzelim pastaları yememek, bana göre değil.

Kazmaları kürekleri yüklenmiş, nereye gidiyorsunuz?

Bahçeyi kazmaları bir hayli zaman aldı.

Annem, kasaptan yarım kilo kıyma almamı istedi.

Annem etleri kıymayı unutma, dedi.

İş merkezinin giriş kapısı açılmıyordu.

Odaya girişı hiç hoş değildi.

Kitap okumayı çok seviyorum.

Okumak en faydalı eylemdir.

Sinirli olduğu gelişinden anlaşılıyor.

O şimdi romanını bitirmekle meşguldür.

Size gelmeyi ben de çok istemiştim.

Amacı, işini bitirmek değil, seni oyalamaktır.

Öğrenmek istediğim çok şey var.

Adamın buradan karşıya geçmesi, hiç de kolay olmayacak.

Birazdan hava iyice soğur, kar yağmaya başlar.

Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır.

Dalgıç adayları dalış sıralarını beklerken sabırsızlanıyorlardı.

İSİM - FİİLLERLE İLGİLİ ÖZEL DURUMLAR

I. İsim-fiiller diğer isimler gibi hâl, iyelik ve çoğul eklerini alabilir:

Beni görmesi için daha ne yapabilirim?

Anlatmaya devam edeceğim.

Bu susuşlar, biten bir aşkın ilanıdır.

2. İsim-fiil eki olan "-ma, -me", olumsuzluk ekiyle karıştırılmamalıdır:

Anlayamadığın konuları bana sormanı beklerdim.

Bana bir daha böyle zor sorular sorma.

3. Bir sözcükte hem olumsuzluk eki hem de isim-fiil eki olan "-ma, -me" varsa ilk ek, olumsuzluk; ikinci ek, isim-fiil ekidir:

Bir süre sonra beni dinlememeye başladı.

dinle - me - me - ye

4. İsim-fiil ekleriyle türeyen kimi sözcüklerde fiil anlamı tamamen yitirir.

Şu çakmak beş para etmez.

Ona bu konudaki görüşlerimi açık açık söyledim.

5. İsim-fiil eklerini alan kimi sözcükler sıfat görevinde kullanılabilir:

Babadan kalma bu meslek artık para kazandırmıyor.

Toz şeker mi istersiniz, kesme şeker mi?

6. İsim-fiiller isim soylu sözcükler gibi ek fiil olarak yüklem görevinde kullanılabilir:

○ günlerde istediğim tek şey, uyumaktı.

SIFAT-FİİLLER

Çalışan öğrenci, başarılı olur.

İnleyen nağmeler, ruhumu sardı.

Öpülesi elleri var, o kişilerin.

Yıkılası dünya demekle dünya yıkılmaz.

Görünmez kaza diye buna derler.

Emeğimi karşılar bir ücret vereceksin.

Kabul edilebilir gerekçeler ileri sürmediniz.

Sorularımı geçiştiriyor, bildik cevaplar veriyordu.

Bir iş bulmak için çalmadık kapı bırakmadım.

İçinizde, sorumu yanıtlayacak biri yok mu?

Direnecek gücünüz yoksa da biraz sabredin.

Bugün kalıplaşmış söz öbeklerini inceleyeceğiz.

Yenilmiş ordular gibiyiz hepimiz.

Aramadık yer bırakmadık.

Bugüne kadar görülmemiş bir haksızlık var ortada.

Kırılacak eller hep zalimin yanında.

Memleketin o kadar çok görülesi güzellikleri var ki...

Daha yapılacak çok iş var.

Çözülemeyecek bir sorun yoktur.

Dönülmez akşamın ufkundayız, vakit çok geç

Koşar adım eve gitti.

Hep bilinen şeylerden bahsetti durdu.

SIFAT-FİİLLERLE İLGİLİ ÖZEL DURUMLAR

I. Fiilden türemiş her sıfat sıfat-fiil değildir.

Utangaç kişilerin topluma uyum sağlaması zor olabilir.

Kırgın bakışlarını üzerimde gezdiriyordu.

Kırılgan bir yapısı vardı arkadaşının.

2. Bazı sıfat-fiil ekleriyle kip ekleri aynı seslerden oluşur.

Dünkü maçta unutulmayacak goller vardı.

Bu maç hiçbir zaman unutulmayacak.

Bu konu uzun süre tartışılacak.

Uzun süre tartışılacak bir konu bulduk.

3. Diğer niteleme sıfatlarının adlaşması gibi sıfat-fiiller de adlaşabilir.

Gelen, gideni aratırırış.

Tekkeyi bekleyen řorbayı iřer.

Olacakla öleceğe şare bulunamazırış.

Tanıdıklarını görememek onu üzmüştü.

Yediğın, içtiğın senin olsun, sen gördüklerini anlat.

Yapamadıklarını bana sordu.

Bunlardan istemeyen var mı?

Bilenler, bilmeyenlere anlatsın.

4. Sıfat-fiil ekini almış kimi sözcüklerde fiil anlamı tamamen kaybolur.

Bu çağlayan, insana müthiş bir huzur veriyor.

O yazarın bütün romanlarını okudum.

Çekecek kullanmadan ayakkabını giyemiyor musun?

İçecekleri getirmeyi unutmayın.

5. "-dik" ve "-ecek" sıfat-fiil ekleri, çoğunlukla iyelik eklerini almış biçimleriyle kullanılır.

Beklediğiniz misafir daha gelmedi mi?

Açtığımız dava yakında sonuçlanacak.

Onun söylediği hiçbir şeye inanmıyorum.

Karşılaşacağım güçlüklerin farkındayım.

ZARF-FİİLLER

A. Bağlama Ulacı:

Telefon edip hâlini hatırını sordum.

Telefon ettim ve hâlini hatırını sordum

Ona bakıp bakıp iç geçiriyor.

B. Durum Ulaçları:

Sınıfa gülerek girdi.

Olayı adeta yeniden yaşıyormuşçasına anlattı.

Gece karanlık sokaklarda düşe kalka ilerlediler.

Dinlene dinlene gittiler.

Gürültüye aldirmeden işiyle meşgul oluyordu.

Hiç dinlenmeksizin yedi saat yürüdüm.

Her şeyi bilircesine konuşuyordu.

C. Zaman Ulaçları:

Gülünce gözlerinin içi gülüyor.

Canım sıkıldıkça şiir okurum.

Kar yağınca herkes sokaklara döküldü.

İlk okuduğumda iyi anlayamamıştım.

Uyurken hep sayıklar.

Gün ağarırken düştük tarla yollarına.

Uyumadan önce de yarım saat kitap okunabilir.

Gelir gelmez seni sordu.

Adam, söylene söylene dışarı çıktı.

Gözlerimin içine bakarak konuş.

Bu dağları aşıp kasabaya ulaşmamız gerekiyordu.

Göz görmeyince gönül katlanır.

Ondan ayrılalı beş yıl olmuştu.

Hızlı hızlı gidiyorken aniden durdu.

Söylemek istediklerinizi çekinmeden söyleyebilirsiniz.

Konuşulanlara aldırmaksızın yollarına devam ettiler.

Babamı dinledikçe hatamı daha iyi anlıyordum.

Yağmur, bardaktan boşalırcasına yağıyordu.

Zavallı, böylesini görmemişçesine bakıyordu.

Yüzüme bakar bakmaz gülmeye başladı.

ÖRNEK

Aşağıdaki dizelerin hangisinde sıfatfiil ve zarfiiil birlikte kullanılmıştır?

- A) Konuyu son kitabında açıkladığını belirten yazar, sorulara yanıt vermedi.
- B) Köylerden ve kasabalardan gelen binlerce insan seni görmek için toplanmıştı.
- C) Hiç tanımadığım bu adamın candan davranışı beni etkiledi.
- D) Okulun önünde top oynayan çocukları yanına çağırıp onlara bir şeyler sordu.
- E) Tarihi izler taşıyan yerleri bir bir gezmeyi düşünüyorum.

ÖRNEK

- I. Birlikte ağlamaktaki tatlılık kadar hiçbir şey kalpleri birbirine bağlamaz.
- II. Yalancının sözü yalnızca geceleri parlayan yıldız gibidir.
- III. Kiminin nasibi gülmek, kiminin de ağlamak.
- IV. Ne hikmettir şu dünyaya gelen ağlar, dünyadan giden ağlar.
- V. Sevdığım yanımdaysa ne gam ne keder bana.

Yukarıdaki cümlelerin hangilerinde adlaşmış sıfatfiil vardır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) III ve V E) IV ve V

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi eylemsidir?

- A) Başarı, nişan alınan hedeflerle ulaşılan hedefler arasındaki farktır.
- B) En güvendiği insanların kişiye sırtını dönmesi bir yıkımdır.
- C) Başarıyı en kötü biçimde kullanmak, onunla övünmektir.
- D) Hayatta başarı, zorluklar karşısında yılgınlık göstermemekle mümkündür.
- E) Para nasıl parayı çekerse, başarı da başarıyı çeker.

ÖRNEK

Aşağıdakilerin hangisinde adeylem, sıfatfiil, bağfiil bir arada kullanılmıştır?

- A) Zamanın unutmayacağı anı, ölümün silemeyeceği acı yoktur.
- B) İnsan ya acılarını unutmayı ya da kendi mezarını kazmayı bilmeli.
- C) Dünyada her şeyi bir gün acı ile kaybetmek için kazanıyoruz.
- D) Yoksulluk içinde mutlu olanları görmekten daha büyük acı olamaz.
- E) Geçmiş acılarımıza gülümseyerek bakmayı öğrendiğimiz zaman büyürüz.

ÖRNEK

Aşağıdaki altı çizili fiilimsilerden hangisi türce diğerlerinden farklıdır?

- A) Bazı yiyecekleri denemeden almamalıyız.
- B) Hiç kimseye danışmadan kararlar alırdı.
- C) Babasıyla görüşmeden okulu bırakmış.
- D) Bu çalışmadan büyük bir verim elde ettik.
- E) İnsanları iyice tanımadan onlara güvenmemeliyiz.

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir eylemsi, ekeylem olarak yüklem olmuştur?

- A) Yaz aylarında evde en sevdiği iş çiçekleri sulamaktı.
- B) Sevgi, insanları birbirine yaklaştıran tılsımlı bir duygudur.
- C) Yaşlı insanlara karşı davranışları çok kırııcıydı.
- D) Bu yörede avlanmak, iki ay süreyle yasaklanmıştır.
- E) Bir kitap okunurken önemli görülen yerler not alınmalıdır.

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde farklı türde bir eylemsi vardır?

- A) Müdürün geldiğini koridordaki telaştan anladı.
- B) Beni görünce daha bir ışıldadı gözleri.
- C) Antalya'da iki hafta çalışıp memleketine gitti.
- D) Beni o şehirde bırakarak eve döndü.
- E) Üniversiteyi bitireli neredeyse üç yıl olmuştu.

ÖRNEK

- I. Söylediklerimin hiçbirini anlamamıştı.
- II. Gidenlerin ardından ağlamak nafiledir.
- III. Hepimiz kazanırken o kaybediyordu.
- IV. Lâkin hayat güzelliklerle doludur.
- V. En etkili cümlelerini sona saklamıştı.

Yukarıdaki cümlelerin hangilerinde filimsilerle kurulmuş isim tamlamasına yer verilmiştir?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve V D) III ve IV E) IV ve V

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisinde bir zarf fiil (ulaç) kullanılmıştır ?

- A) Tutuşmuş ay üstünde koşuyordu bulutlar.
- B) Yürüyorduk, konuşmadan, ıslak çayırda.
- C) Dinledik, soluklarımızı tuttuk, durduk.
- D) Rüzgar çekmişti alçaklardan elini ayağını.
- E) Avcıların en yaşlısı, hiç yanılmamıştı.

ÖRNEK

(I) Tahsin sık sık bize geliyordu. (II) O, her zaman üzgün ve kaygılıydı. (III) Her geçen gün de kaygısı artıyordu. (IV) Böyle durumlarda çok saldırgan oluyordu. (V) Bağıra çağıra konuşur, sonra sakinleşirdi.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde eylemsi vardır?

- A) I. B) II C) III. D) IV. E) V.

ÖRNEK

(I) Gece şiddetli esen rüzgar sabaha doğru durdu. (II) Fırtınanın yol açtığı zarar çok büyüktü. (III) Kasabada çatısı uçmuş birçok ev vardı. (IV) Rüzgar kesileli bir gün olmuştu; ama yüzlerdeki korku hâlâ silinmemişti. (V) İnsanları sakinleştirecek bir olaya gereksinim vardı.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde diğerlerinden farklı bir fiilimsi kullanılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÖRNEK

(I) Buz tutmuş göl üzerinde yer yer açılmış gözler var. (II) Bunların bazılarında yükselen hava kabarcıkları, dipteki kaynakların göstergesi. (III) Tam ortadaki kalınca çatlak, gölü enine ikiye ayırmış sanki. (IV) Arkamızdan koşarak gelen iki av köpeği bize eşlik ediyor. (V) Zaman zaman durup bizim gelip gelmediğimize bakıyorlar.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde eylemsi yoktur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÖRNEK

Başkalarını küçülterek büyüdüğüne inanan insanlar bulunduğu gibi, başkalarını korurken kendilerinin büyüdüğüne inanan insanlar da vardır.

Yukarıdaki cümlede kaç eylemsi kullanılmıştır?

- A) 5 B) 6 C) 7 D) 8 E) 9

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “-ken” eki fiilimsi türetmemistir?

- A) Kitap okurken odasına kimsenin girmesini istemezdi.
- B) Büyük ağaçları keserken dikkatli olmalısın.
- C) Salonu boyamışken diğer odaları da boyayalım.
- D) Duygularını başkalarına anlatırken çok zorlanırdı.
- E) Her birimiz çocukken birçok yaramazlık yapmışızdır.